

Průkopníci českého filmu

(sbírka jednotlivin)

1909–1972

Inventář

Název archivu:	Národní filmový archiv, Praha
Název archivní pomůcky:	Průkopníci českého filmu (sbírka jednotlivin)
Časový rozsah pomůcky:	1909–1972
Druh archivní pomůcky:	Inventář
Číslo evidenčního listu NAD:	174
Evidenční číslo pomůcky:	133
Jméno zpracovatele:	Mgr. Tichá Lucie
Místo a rok vyhotovení archivní pomůcky:	Hradištko pod Medníkem, 2011

I. Obsah

I.	Obsah	II
II.	Vývoj a dějiny archivního souboru	III
III.	Archivní charakteristika archivního souboru	III
IV.	Obsahový rozbor archivního souboru	IV
V.	Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení pomůcky	IV
VI.	Inventární seznam	1
VII.	Stručné biografie původců archivního souboru	4

II. Vývoj a dějiny archivního souboru

Archivní sbírka *Průkopníci čs. filmu (sbírka jednotlivin)*, uložená v Národním filmovém archivu (dále jen NFA) byla postupně utvářena z jednotlivých dokumentů osobní povahy, které se vztahují k životu a dílu našich prvních filmových tvůrců.

První fáze zpracování archivní sbírky byla zahájena v roce 1999, kdy pracovnice oddělení písemných archiválií NFA (dále jen OPA NFA) Helena Malinová sbírku zaevidovala, uspořádala a přírůstkovými čísly označila torzovitě dochované materiály týkající se třinácti osobností¹ z dob počátků českého filmu. Sbírka byla evidována pomocí sdruženého inventáře, jmenného rejstříku a kartotéky. Součástí archivní sbírky bylo dříve také pět fotografií, které byly předány do fotografické sbírky portrétů NFA.²

V prosinci 2001 byly do sbírky přidány materiály vzniklé z činnosti Vladimíra Labského (1929–2000), které však byly o rok později přemanipulovány do archivního fondu *Labský Vladimír (1924–2000)*³ uloženého rovněž v NFA. V roce 2005 byla archivní sbírka *Průkopníci čs. filmu (sbírka jednotlivin)* rozšířena o kopii autobiografie A. Vlase (přír. č. 13), kterou zaslal NFA v roce 2000 Ivan M. Havel.

V roce 2011 bylo přistoupeno ke zrevidování a adjustaci sbírky, při níž byla jména filmových tvůrců a průkopníků abecedně seřazena a dokumenty jednotlivých osobností označeny inventárními čísly se zachováním původních čísel přírůstkových. Vytvořen byl prozatímní inventární seznam, v němž je jedna inventární jednotka tvořena písemnostmi jedné osobnosti. V letech 1996–1999 sepsala H. Malinová také stručné biografie třinácti průkopníků čs. filmu. Ty byly v r. 2011 zrevidovány, upraveny a připojeny na závěr inventárního seznamu.

III. Archivní charakteristika archivního souboru

Dokumenty uložené ve sbírce *Průkopníci čs. filmu (sbírka jednotlivin)* jsou tvořeny zejména materiálem osobní povahy (legitimace, autobiografie, korespondence apod.). Vyhotoveny jsou rukopisně nebo častěji psány na stroji, některé dokumenty jsou

¹ Jaroslav Fischer, Max Jonák, Karel M. Klos, Adolf Lehner, Rudolf Měšřák, Jan Arnold Palouš, František Páša, Antonín Pech, Jan Sviták, Eduard Šimáček, František Tichý, František Veselý, Antonín Vlas.

² Jedná se o dvě portrétní fotografie Jaroslava Fischera (evidované pod sign. P 2227, přír. č. 487280 a 487281), dále portrétní fotografie Františka Páši (sign. P 2228, přír. č. 487282) a skupinové foto a portrét Antonína Pecha (sign. 2229, přír. č. 487283 a 487284).

tištěné (smuteční oznámení). Všechny písemnosti jsou v českém jazyce. Fyzický stav archiválií je uspokojivý, restaurátorského zásahu není třeba.

IV. Obsahový rozbor archivního souboru

Sbírka obsahuje jednotlivé materiály z počátků filmové tvorby, vztahující se k životu a dílu režisérů, kameramanů, scenáristů, majitelů filmových společností, herců, výrobců filmů, majitelů kin a dalších průkopníků české kinematografie. Jde o dokumenty různorodého obsahu i formy. Nejčastěji obsahují biografické údaje a údaje vztahující se nějakým způsobem k filmové tvorbě a podnikatelským aktivitám původců. Nalezneme zde osobní doklady (legitimace, průkazy), korespondenci, písemnosti autobiografické povahy, smuteční oznámení apod.

Ačkoli jde o pouhé jednotliviny, mohou tyto dokumenty přinést cenné poznatky ke studiu počátků české kinematografie, počátků podnikání v oboru filmu a konkurenčních bojů v období první poloviny 20. století. Jsou také zdrojem mnohých životopisných údajů „průkopníků“ českého filmu.

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení pomůcky

Dochované materiály archivní sbírky (1 karton) jsou uloženy v depozitáři NFA na Hradištku. Sbíрку uspořádala, úvod sepsala a inventární seznam sestavila Mgr. Lucie Tichá v září 2011.

³ PROKOPOVÁ, Irena: *Labský Vladimír, 1929–2000*. Inventář, 2004, ev. č. 18, s. 61.

VI. Inventární seznam

<i>inv. č. přír. č.</i>	<i>obsah</i>	<i>časový rozsah</i>	<i>č. ev. jedn.⁴</i>
1	Fischer Jaroslav (1895–1966)⁵		1
1/1	Legitimace Klubu československých kinofotografů v Praze, rukopisně vyplněný tištěný formulář + foto, fol. 2.	1924	
1/2	Legitimace Svazu filmových pracovníků se sídlem v Praze, rukopisně vyplněný tištěný formulář. ⁶	1927	
1/3	Členský průkaz Syndikátu československých filmových umělců a techniků v Praze, sekce Krátký film, strojopisně vyplněný tištěný formulář s vlastnoručními podpisy + foto.	1946	
1/4	Dopis ministra informací V. Kopeckého (poděkování při příležitosti oslav padesátiletého výročí českého filmu), strojopis.	1948	
1/5	Vlastní životopis, strojopis s rukopisnými poznámkami, fol. 2.	1952	
2	Jonák Max (1885–1931)		1
2/1	Legitimace opravňující k volnému vstupu na STADION, rukopisně vyplněný tištěný formulář.	1922	
3	Klos Karel M. (1888–1967)		1
3/1	Dopis neznámému řediteli s oznámením o otevření vlastní dramaturgické a literární filmové kanceláře <i>Kinodramaturgia</i> a prosbou o zakázky, strojopis.	1921	
3/2	Příloha k dopisu, prospekt dram. a lit. film. kanceláře K. M. Klose <i>Kinodramaturgia</i> , rozmnož., fol. 2.	1921	
4	Lehner Adolf (1894–1943)		1
4/1	Smuteční oznámení o úmrtí A. Lehnera, tisk.	1943	

⁴ Není-li uvedeno jinak, jedná se o karton.

⁵ Dochovány jsou také dvě portrétní fotografie (kolem r. 1930), které byly předány do Sbirky fotografických civilních portrétů českých filmových osobností (list NAD č. 8), sign. P 2227, přír. č. 487280–281.

⁶ Není-li uvedeno jinak, jedná se o fol. 1.

5	Měšťák Rudolf (1878–1946)	1
5/1	Autobiografické vzpomínky, strojopis, fol. 6. ⁷	s.d.
5/2	Smuteční oznámení o úmrtí R. Měšťáka, tisk.	1946
6	Palouš Jan Arnold (1888–1971)	1
6/1	Smuteční oznámení o úmrtí J. A. Palouše, tisk.	1971
7	Páša František⁸ (1876–1958)	1
7/1	Smuteční oznámení o úmrtí F. Páši, tisk.	1958
8	Pech Antonín⁹ (1874–1928)	1
8/1	Poznámky Pavla Krále ¹⁰ s životopisnými údaji A. Pecha, rukopis.	1960
9	Sviták Jan (1895–1945)	1
9/1	Registrační karta Čs. filmové unie č. 422, tisk s rukopisně vyplněnými údaji a fotografií.	s.d.
10	Šimáček Eduard (1897–1980)	1
10/1	Vzpomínka E. Šimáčka na práci, spolupracovníky a přátele u příležitosti svých 75. narozenin, tisk s vlastnoručním podpisem, fol. 2.	1972
11	Tichý František (1872–1947)	1
11/1	Smlouva, kterou F. Tichý pronajímá od Jaroslava Kopeckého, majitele restaurace na Václavském nám., sál a zahradu k provozování biografických představení, strojopis, fol. 2.	1909
11/2	Smuteční oznámení o úmrtí F. Tichého, tisk.	1947
11/3	Poděkování rodiny za projevy soustrastí (+ foto F. Tichého, pův. obálka), tisk, fol. 2.	1947

⁷ Dodatečně předal PhDr. Ivan Klimeš 20. 7. 1999.

⁸ Dochován je také portrét (s.d.), který byl předán do Sbírkyně fotografických civilních portrétů českých filmových osobností (list NAD č. 8), sign. P 2228, přír. č. 487282.

⁹ Dochovány jsou také jeden portrét a skupinové foto (s.d.), které byly předány do Sbírkyně fotografických civilních portrétů českých filmových osobností (list NAD č. 8), sign. P 2229, přír. č. 487283–284.

¹⁰ Matka P. Krále byla příbuznou A. Pecha.

12	Veselý František (1882–1947)		1
12/1	Stručný životopis (autor Václav Binovec), strojopis.	s.d.	
12/2	Pokusy o vysvětlení různých „kouzel“ a fyzikálních jevů pomocí filmové kamery, rukopis s náčrtky, fol. 6.	s.d.	
13	Vlas Antonín (1885–1946)		1
13/1	Autobiografie – přehled činnosti v letech 1908 až 1945, strojopis, fol. 17, + průvodní dopis Ivana M. Havla z r. 2000 s kopií autobiografie, fol. 18.	1945, 2000	

VII. Stručné biografie původců archivního souboru

Fischer Jaroslav (*1.7.1895 Praha, † 18.11.1966 Praha)

Začínal jako promítač v pražském kinu *Konvikt*, za války frontový reportér, po válce kameraman a laborant v *Excelsiorfilmu*, pak u pařížské *Pathé Frères*. Po návratu kromě natáčení dlouhých filmů (mj. *Magdalena*, 1920; *Jedenácté přikázání*, 1925; *Z českých mlýnů*, 1925; *Nemodlenec*, 1927; *Dítě periferie*, 1929) založil s Adolfem Lehnerem *Bertinifilm*, kde natočil četné dokumentární filmy (mj. *Vzpomínka na život T. G. Masaryka*, 1926; *Vyšehrad*, 1930; *Vltava*, 1935; *Český Krumlov*, 1936). Byl také režisérem tří zvukových filmů: *Rozmary mládeže*, 1933; *Sejde s očima, sejde s myslí ...*, 1933; *Tři sestry*, 1944.¹¹

Jonák Max (*1885 Praha, † 1931 Plzeň)

Vyučil se strojníkem, brzy se však začal věnovat filmu a vykonával profesi promítače a později kameramana hraných filmů. V roce 1918 natočil s Oldřichem Ochtábcem propagační film *Na pomoc Dohodě* a společně s Františkem Macounem pak filmy *Šestnáctiletá* (1918) a *Tanečnice* (1919). V letech 1921–1929 působil jako reportér u Deglů, kde natočil film *VIII. všesokolský slet* (1926) a *Praha v záři světla* (1928).¹²

Klos Karel M. (* 6.8. 1888 Příbram, † 13.2.1967 Praha)

Po studiu filozofie se stal dramaturgem *Wetebfilmu*, psal náměty a scénáře filmů (např. *Tanečnice*, 1919) a režíroval svůj jediný film *Láska třikrát svatá* (1918). Jako scenárista se podílel na vzniku filmů *Ďáblův mlýn* (1920), *Pomsta moře* (1920) a *Noc třikrátlová* (1921). V r. 1921 literárně-filmovou kancelář pro náměty a zpracování scénářů. V říjnu r. 1921 působil K. M. Klos spolu s Františkem Hermanem (předsedou), Břetislavem Jedličkou-Brodským, V. Binovcem a T. Pištěkem jako člen poroty, která hodnotila práce v soutěži na původní filmovou veselohru a původní hru vážnou. Soutěž vypsala *Filmová liga československá*. V listopadu r. 1921 vystřídal K. M. Klos Benjamina Kličku ve filmové rubrice *Českého slova*.¹³

Lehner Adolf (*1894, † 10.12.1943 Praha)

Režisér a výrobce krátkých kulturních filmů, působil v pobočce *Slaviafilmu* (1923) a *Favoritfilmu* (1926), kde natáčel reklamní a průmyslové filmy. Společně s kameramanem J. Fischerem založil v roce 1930 *Bertinifilm*, který se brzy změnil

¹¹ Použitá lit.: *Český hraný film 1898–1930*. Praha: NFA 1995. *Český hraný film 1930–1945*. Praha: NFA 1998. HAVELKA, Jiří: *Kdo byl kdo v československém filmu před r. 1945*. Praha: Čs. filmový ústav 1979, s. 61.

¹² Použitá lit.: *Český hraný film 1898–1930*. HAVELKA, Jiří: *Kdo byl kdo ...*, s. 110.

¹³ Použitá lit.: *Český hraný film 1898–1930*. HAVELKA, Jiří: *Kdo byl kdo ...*, s. 101. ŠTÁBLA, Zdeněk: *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 1 a 2. Praha: Čs. filmový ústav 1988–1989.

na *Unionfilm*. Lehner zde působil až do roku 1943. Byl spoluzakladatelem *Svazu výrobců krátkých filmů* (1937). Působil v *Ústředí filmového oboru* (obor krátký film) a *Českomoravském filmovém ústředí*, od r. 1940 ve výboru VIII. sekce Kulturní rady, věnujícím se výhradně kinematografii a filmu. Režiroval mj. filmy *Marijka nevěrnice* (1934), *Praha v květech* (1935), *Skalní město* (1937), *Podkarpatská Rus* (1937), *Krásná vlast* (1939), *Karlštejn* (1940), *Řemeslo má zlaté dno* (1941).¹⁴

Měšťák Rudolf (*24.6.1878 Praha, † 23.5.1946 Praha)

Svou činnost ve filmovém oboru zahájil v r. 1908 jako zástupce firem *Engel* a *Horovitz* ve Vídni. V roce 1916 získal R. Měšťák zastoupení vídeňské „Všeobecné kinematografické a filmové společnosti“ *Philipp a Pressburger*. V půjčovně se sídlem v Praze měl vlastní promítací síň, ve které jednou týdně uváděl novinky, zejména německé (příp. též dánské nebo francouzské) předválečné filmy.

Účastnil se na založení *Slaviafilmu* (1919), ale záhy se osamostatnil ve výrobě *Republicfilmu*. Svůj první český film *Legionář* (1919) se pokusil prodat do Belgie, Velké Británie a Spojených států amerických, kam se za tímto účelem také vypravil a na cestách strávil 2 roky. Zájem o film zde měla především kina, která patřila Čechoameričanům. Ve dvacátých letech 20. stol. natočil R. Měšťák filmy *Lešetínský kovář* (1924), *Svéhlavička* (1926) a *Pražský kat* (1927). Za nejúspěšnější z jeho filmů je považován film *Její pastorkyňa* z r. 1929 s Gabrielou Horvátovou, Thilde Ondrou a Václavem Normanem. R. Měšťák se podílel na založení kina Na Příkopě (1938), které však za okupace opustil a do konce života byl ředitelem holešovického kina *Evropa*.¹⁵

Palouš Jan Arnold (*25.10. 1888 České Budějovice, † 25.11. 1971 Praha)

Novinář, filmový režisér a scenárista. Hokejista, jeden z průkopníků čs. ledního hokeje. Mistr Evropy 1911, 1914 a 1922, účastník MS a OH 1920 a ZOH 1924, hráč SK Slavia Praha.

Absolvoval České vysoké učení technické v Praze, bližší mu však byl svět umění a zejména divadla a filmu. Studoval proto divadelní režii u režiséra Františka Zavřela a začal pracovat u firmy *ASUM*. Později se stal vrchním režisérem *Pragafilmu*. Po 1. světové válce působil jako sekretář kinematografického oddělení ministerstva školství a národní osvěty a založil *Comeniusfilm* (1923) vyrábějící školní a dokumentární filmy (*Cesta kolem republiky*, 1923). Jako režisér natočil šest němých filmů (*Noční děs*, 1914; *Čertisko*, 1918; *České nebe*, 1918; *Princezna z chalupy*, 1918; *Sen frátera Ondřeje*, 1918; *Šestnáctiletá*, 1918). Je autorem knih s hokejovou tematikou: *S hokejkou* (1958), *Mušketýři s hokejkou* (1959).¹⁶

¹⁴ Použitá lit.: HAVELKA, Jiří: *Kdo byl kdo ...*, s. 147. ŠTÁBLA, Zdeněk: *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 3 a 4. Praha: Čs. filmový ústav 1990. *Filmový kurýr* 17, 1943, č. 6, s. 2.

¹⁵ Použitá lit.: HAVELKA, Jiří: *Kdo byl kdo ...*, s. 166. ŠTÁBLA, Zdeněk: *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 1, 2 a 3. Praha: Čs. filmový ústav 1988–1990. *Filmový kurýr* 17, 1943, č. 4, s. 3.

¹⁶ Použitá lit.: *Československý biografický slovník*. Praha: Encyklopedický institut ČSAV, Academia 1992. *Český hraný film 1898–1930*. HAVELKA, Jiří: *Kdo byl kdo ...*, s. 188. BARTOŠEK, Luboš: *Dějiny československé kinematografie*, sv. 1., část 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1979, s. 35 a 42.

Páša František (*5.9. 1876 Vřesník, † 5.11. 1958 Praha)

V srpnu 1910 byl v sociálnědemokratickém Lidovém domě v Praze zřízen *Lidový biograf*, pro jehož účely byl v r. 1911 pronajat starý sál na zahradě Lidového domu a v něm zbudováno kino nazvané *Lido-Bio*. Po vypuknutí 1. světové války převzal vedení *Lido-Bia* po J. Reiterovi a F. Kopeckém František Páša, který byl pověřen také vedením půjčovny filmů, která při biografu vznikla v roce 1913. V roce 1914 dal F. Páša z podnětu J. Reitera vyrobit v *Lucernafilmu* dle námětu a v režii Jaroslava Kvapila film *Ahasver*. V záplavě nových podniků s miliónovým kapitálem však přestala být po válce půjčovna s provozovacím kapitálem 100 tis. Kč konkurenceschopná, a proto byla v první polovině dvacátých let zrušena.

V roce 1919 se F. Páša stal členem výboru Svazu československých půjčoven a výroben filmových v Praze a společníkem půjčovny *American-Film-Company spol. s r.o.* Ve druhé polovině března 1920 založily dvě největší pražské filmové půjčovny (*A.F.C. spol. s r.o.* a *Biografia*) výrobní společnost s názvem *A. B. akciové filmové továrny a.s.* F. Páša působil také jako člen představenstva *Akciové filmové společnosti Praha* a člen výboru *Filmové ligy československé*.¹⁷

Pech Antonín (*21.10.1874 Čížice, † 20.2.1928 Praha)

Nejprve se živil jako fotograf v Českých Budějovicích. V roce 1908 odešel A. Pech do Prahy a otevřel v Ječné ulici kino *Grand Biograph de Paris*. O dva roky později spolupracoval s Janem Kříženeckým na vystupování s kinematografem na druhé české Ovocnicko-zahradnické výstavě v Královské oboře. Jeho podnikatelské aktivity vedly 1. května 1911 k založení první české filmové společnosti *Kinofa*¹⁸, jejímž se stal ředitelem. Záměrem společnosti bylo nejen vyrábět a prezentovat filmy dokumentární, ale točit i filmy hrané.

Jako režisér a kameraman se mj. podílel na vzniku filmů *Ponrepovo kouzelnictví* (1911), úspěšné série grotesek *Rudi na křtínách* (1911), *Rudi na záletech* (1911), *Rudi se žení* (1911), *Rudi sportsman* (1911), dále filmů *Sokové* (1911), *Pro peníze* (1912) a *Zub za zub* (1913). Jeho snímek *Svatojanské proudy* (1912) byl vyznamenán medailí na I. mezinárodní filmové výstavě ve Vídni, což byl první mezinárodní úspěch české kinematografie vůbec. A. Pech natočil pro *Kinofu* kromě zmíněných hraných filmů také na dvě stě dokumentárních filmů. Po likvidaci společnosti v r. 1914 pracoval pro *Lucernafilmu*. Byl majitelem *Grand Biografu de Paris* (1908). Kromě svého zaměstnání jako magistrátní úředník byl výpomocným fotografem u arch. Kříženeckého a laborantem *Pragafilmu*. Vlastnil také kino *U 14 pomocníků* v Ječné ul. v Praze.¹⁹

¹⁷ Použitá lit.: ŠTÁBLA, Zdeněk: *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 1 a 2. Praha: Čs. filmový ústav 1988–1989. HAVELKA, Jiří: *Kdo byl kdo ...*, s. 189. *Filmový kurýr* 10/1943, č. 37, s. 1.

¹⁸ Předchůdkyní společnosti *Kinofa* byla *První pražská výroba kinematografických obrazů* Antonína Pecha (zal. v r. 1910), která se specializovala na filmové snímky z Prahy (70 až 200 m dlouhé).

¹⁹ Použitá lit.: *Československý biografický slovník. Český hraný film 1898–1930*. HAVELKA, Jiří: *Kdo byl kdo ...*, s. 192. ŠTÁBLA, Zdeněk: *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 1. Praha: Čs. filmový ústav 1988. *Zpravodaj československého filmu* 10, 1984, č. 39, s. 28.

<http://25fps.cz/2011/pocatky-filmove-vyroby-v-ceskych-zemich-za-rakouska-uherska/>, 2. 11. 2011.

Sviták Jan (*27.12. 1893, † 11.5.1945)

Za 1. světové války sloužil na ponorce v rakouském válečném loďstvu. Po válce se začal věnovat divadlu a přijal angažmá jako přední herec Divadla Vlasty Buriana, kde začal působit i jako divadelní režisér. Jako filmový herec se objevil poprvé v roce 1928 ve filmu Přemysla Pražského *Podskalák*, následovaly další role (mj. ve filmech *Hříšná krev*, 1929; *Tonka Šibenice*, 1930; *Aféra plukovníka Redla*, 1931; *Pudr a benzin*, 1913; *Extase*, 1932; *Funebrák*, 1932; *Lelíček ve službách Sherlocka Holmesa*, 1932; *Dokud máš maminku*, 1934; naposledy ve filmu *Píseň lásky*, 1940).

Od roku 1937 zastával funkci ředitele nově otevřených filmových ateliérů *Foja* v Praze-Radlicích. Ateliéry zahájily svou činnost v březnu roku 1937 filmem Jana Svitáka *Srdce na kolejích*. V jeho režii zde vznikly i další filmy (mj. *Třetí zvonění*, 1938; *Srdce v celofánu*, 1939; *U svatého Matěje*, 1939; *Poslední Podskalák*, 1940, *Přednosta stanice*, 1941). Během dvouleté činnosti (do okupace v r. 1939) bylo v radlických ateliérech natočeno třicet filmů. Ateliéry byly v provozu do r. 1947, kdy byly jako technicky zastaralé zrušeny.

Za 2. světové války vedl J. Sviták *Filmový klub* v pražském paláci Lucerna, byl šéfem cenzurního filmového úřadu *Filmprüfstelle* a pracovníkem *Českomoravského filmového ústředí*.²⁰

Šimáček Eduard (*1.9. 1897 Praha, † 18.5. 1980 Praha)

Herec, scenárista, asistent režie a vedoucí výroby, v roce 1918 zakládající člen výboru *Organizace čsl. filmového herectva*. Po 1. světové válce působil jako inspicient, autor a herec na mnoha pražských divadelních a kabaretních scénách. Záhy se však začal zajímat o film, ačkoli divadla se zcela nevzdal a nadále působil v Divadle Vlasty Buriana. Jako herec se objevil v několika němých filmech (mj. *Divoká Maryna*, 1919; *Pomsta moře*, 1921; *Chyťte ho!*, 1924; *Falešná kočička*, 1926; *Svatý Václav*, 1929). V letech 1923–1924 sbíral zkušenosti v Berlíně a Vídni, kde pracoval u společnosti *Rivalfilm*. Od poloviny 20. let se kromě herectví²¹ věnoval také scenáristice, autorsky se podílel na několika komediích²², z nichž nejvýznamnějším titulem se stal *Fričův Kristian* (1939). Na mnoha filmech se podílel jako asistent režie.²³

V roce 1932 organizoval první mezinárodní filmovou výstavu v Praze. Od třicátých let 20. stol. až do konce okupace se na filmové tvorbě podílel jako asistent režie a výpravy, v roce 1941 začal působit ve společnosti *Lucernafilm* a od poloviny padesátých let v úseku tisku a propagace Ústřední půjčovny filmů v Praze.²⁴

²⁰ Použitá lit.: *Český hraný film 1898–1930. Český hraný film 1930–1945*. Praha: NFA 1998. Havelka, Jiří: *Kdo byl kdo ...*, s. 246. ŠTÁBLA, Zdeněk: *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 3 a 4. Praha: Čs. filmový ústav 1990; *Český filmový zpravodaj* 17, 1937, č. 7, s. 1.

²¹ Mj. *Hej-Rup!* (1934), *Nezlobte dědečka* (1934), *Barbora řádí* (1935), *Holka nebo kluk?* (1938).

²² Mj. *Strýček z Ameriky* (1933), *Z bláta do louže* (1934), *Škola základ života* (1938), *Eva tropí hloupostí* (1939).

²³ Mj. *Tři vejce do skla* (1937), *Cesta do hlubin študákovy duše* (1939), *Katakomby* (1940), *Hotel Modrá hvězda* (1941), *Nebe a dudy* (1941), *Roztomilý člověk* (1941), *Ryba na suchu* (1942), *U pěti veverek* (1944), *Jarní píseň* (1944).

²⁴ Použitá lit.: BARTOŠKOVÁ, Šárka: *Československé filmy 1945–1957 (Filmografie) II*. sv. 5. Praha: Knihovna Filmu a doby, Čsl. film 1959. *Český hraný film 1898–1930. Český hraný film 1930–1945*. ŠTÁBLA, Zdeněk: *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 2–4. Praha: Čs. filmový ústav 1989–1990. <http://www.libri.cz/databaze/film/heslo/4880>.

Tichý František (*22.6. 1872 Praha, † 30.11. 1947 Praha)

Dne 5. listopadu 1908 otevřel F. Tichý společně se svým švagrem A. Jalovcem v Praze Na Slovanech „první český křesťanský kinematografický podnik“, stálý biograf *Illusion*. 14. března 1909 byl podnik přestěhován na Václavské náměstí. 1. ledna 1911 při něm byla založena *Illusionfilm*, filmová půjčovna se sídlem ve Vodičkově ulici. Půjčovna nakupovala filmové novinky francouzského, italského, amerického, anglického a německého původu o délce 2 000 m, pro něž F. Tichý zakoupil monopol pro Čechy. Veškeré filmy, které půjčovna nabízela, byly opatřeny českými titulky, které zhotovoval A. Jalovec. Od r. 1913 začali F. Tichý a A. Jalovec natáčet hrané filmy a během období let 1913–1915 vyrobili přes padesát aktuálních snímků (např. *Výstava etnografických sbírek A. V. Friče*, *Pohřeb mistra Alše*, *Vzlet pilotky Baumgartové*, *Oslava 84. narozenin J. V. císaře Fr. Josefa I. v Praze*, *Mobilizace v Praze* ad.) a šest hraných filmů (mj. *Zkažená krev*, *Cholera v Praze*, *Zamilovaná tchyně*, *Život šel kolem*). 1. světová válka ohrozila i formující se českou filmovou výrobu. Výroba filmů při kině *Illusion* sice ještě existovala do druhé poloviny r. 1914, ale pak se odmlčela nadobro.

Ve druhé polovině roku 1920 byla Tichého půjčovna reorganizována a přejmenována na *Adriafilm*. V roce 1911 otevřel F. Tichý na dnešní Národní třídě své druhé kino *Louvre* (fungovalo do r. 1916) a začal vydávat první český filmový časopis *Český kinematograf* (vycházel do r. 1912). Léta byl místopředsedou Spolku českých majitelů kinematografů. Hrál také ve třech němých filmech, nejprve členy podvodnických band (*Setřelé písmo*, 1920; *Zelený automobil*, 1921) a naposledy pátera Agathona, mnicha z řádu bosáků, v dramatu *Válečné tajnosti pražské* (1926).²⁵

Veselý František (*1882 Praha, † 1947 Praha-Řepy)

F. Veselý se vyučil truhlářem a lakýrníkem, od mládí pracoval v Berlíně a od r. 1907 jako kameraman u tamějšího *Messterfilmu*. Po 1. světové válce byl mistrem-kulisákem v pražském německém divadle a v r. 1918 nastoupil jako kulisák u Binovcova *Wetebfilmu*. Působil především jako kameraman a filmový architekt (mj. filmů *A vašeň vítězí*, 1918; *Krasavice Kaťa*, 1919; *Pro hubičku do Afriky*, 1919; *Titimekův náhrdelník*, 1919).²⁶

Vlas Antonín (*20.10.1885 Praha, † 4.4.1946 Praha)

Svou podnikatelskou kariéru zahájil A. Vlas v roce 1908 jako prodejce gramofonů a pian v Praze. Zajímal se však také o fotografii a kinematografii, již začal věnovat stále více času. Zařídil si vlastní laboratoř na výrobu filmů a na svých snímcích zachycoval zejména Prahu a její památky, český průmysl, hrady a zámky.

Během světové války utrpěl A. Vlas velké finanční a materiální ztráty, živil se prodejem kukátek, „kapesních biografů“, kterými se daly pomocí dvou čoček pozorovat zasouvané filmy.

²⁵ Použitá lit.: ŠTÁBLA, Zdeněk: *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 1–2. Praha: Čs. filmový ústav 1988–1989.

<http://25fps.cz/2011/pocatky-filmove-vyroby-v-ceskych-zemich-za-rakouska-uherska/>.

<http://www.libri.cz/databaze/film/heslo/5240>.

²⁶ Použitá lit.: *Český hraný film 1930–1945*. HAVELKA, Jiří: *Kdo byl kdo ...*, s. 278.

Po převratu r. 1918 se začal věnovat výhradně filmu – laboratorní a střihačské práci ve své laboratoři. V roce 1925 převzal vedení firmy AB akc. spol. na Vinohradech, do které převedl svůj personál a své zařízení. Již o dva roky později byl však intrikami vedení prosperujícího podniku zbaven, a tak vybudoval svůj vlastní filmový ateliér a laboratoře s názvem *Favoritfilm*, ve kterých natočil dva filmy (1936 a 1937). Všechny jeho budovy a vybavení v Praze-Holešovicích byly zničeny dne 7. května 1945 během ostřelování Prahy Němci. Ve své produkci vyrobil několik desítek krátkých filmů. Jednou z jeho nejvýznamnějších prací byla filmová galerie postav českého veřejného a kulturního života, která však byla rovněž zničena při požáru ateliéru v posledních dnech okupace.²⁷

²⁷ Použitá lit.: HAVELKA, Jiří: *Kdo byl kdo ...*, s. 282. ŠTÁBLA, Zdeněk: *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 2 a 3. Praha: Čs. filmový ústav 1989–1990. *Věstník Československého filmu* 1, 1946, č. 12, s. 70. *Filmová práce* 1, 1945, č. 22, s. 6. Viz též: STRUSKOVÁ, Eva: *Antonín Vlas a jeho Favoritfilm*. *Iluminace* 21, 2009, č. 2.

Název archivní pomůcky:	Průkopníci čs. filmu (sbírka jednotlivin)
Časový rozsah pomůcky:	1909–1972
Počet evidenčních jednotek:	1 karton
Počet inventárních jednotek:	13
Rozsah zpřístupněných archiválií:	0,12 bm
Stav ke dni:	16.9.2011
Archivní sbírku zpracovala:	Mgr. Tichá Lucie
Pomůcku sestavila:	Mgr. Tichá Lucie
Počet stran:	IV + 10
Číslo jednací:	NFA 2265/2011

Pomůcku schválil: 22. 12. 2011
Datum

.....
Vladimír Opěla
ředitel NFA

Nově vymezené a revidované evidenční jednotky při GI 2012–2013

Název sbírku: **Průkopníci čs. filmu**

Datum provedení Generální inventury NAD: 16. 8. 2012

	<i>počet (ks)</i>	<i>inv.č.²⁸</i>	<i>Uložení (kart.)</i>	<i>poznámky</i>
Kartony				
Kartony	1			
Úřední knihy a rukopisy				
Rukopisy	4	1/5, 5/1, 12/2, 13/1	1	
Fotografické archiválie				
Fotografie papír. podl.	3	1/1, 1/3, 9/1	1	

Ověřená metráž: 0,12 bm

Vyhotovil: Jarmila Hurtová

²⁸ Inventární číslo a údaje o uložení jsou uvedeny pouze u nově vykázaných dílčích evidenčních jednotek. Údaje v kulatých závorkách za inventárními čísly znamenají počet kusů dílčí evidenční jednotky v daném inventárním čísle. V případě jednoho kusu se údaj „(1)“ neuvádí.